

זוגך משתט לך על החיים?

האם בן זוגך מנתק אותך ממשפחתך ומחברותיך, מגביל את היציאות שלך מהבית ודורש לדעת היכן את בכל רגע? ד"ר אילנה קוורטין חקרה את הנושא והיא טוענת שאצל 20 אחוז מהזוגות בארץ הגבר שולט באישה, ושלפעמים זה יותר קשה מאלימות פיזית

יעל גרטי

יכול להיות שבן

לפני עשור לימדתי זומבה באחד המושבים בדרום הארץ, וריקי הייתה אחת התלמידות הקבועות, מספרת ד"ר אילנה קוורטין. "יום אחד היא נעלמה מהחוג, שאלתי עליה, ואמרו לי שבעלה לא מרשה לה להגיע. נדהמתי. אחרי כמה חודשים היא פנתה אליי, הפעם בכובע השני שלי - אני גם עורכת דין - וביקשה שאבוא אליה הביתה, כי בן זוגה לא מרשה לה לצאת. חשבתי שזה מוזר, אבל באתי. היא סיפרה שבן זוגה לא מרשה לה לנהוג, דורש שתבשל לו שלוש ארוחות חמות ביום ושתנקה את הבית כל היום. הוא מסייע אותה לסופר ועובר על המוצרים בקופה. עובר לה על הטלפון ומוחק חברות שאינן לטעמו. משתיק אותה כשהיא מביעה

ני

דעה מול החרשות. מתעקש שתצבע את השיער לבלונד למרות שהיא רוצה שחור, ודורש ממנה לקיים איתו יחסים כל לילה. הייתי בשוק – וגם היא עצמה הייתה מזועזעת כששמעה את עצמה מספרת את כל זה. שאלתי אותה אם הוא משתמש באלימות פיזית, והיא ענתה: 'לא, הלוואי שהיה, כי אז יכולתי ללכת למקלט לנשים מוכות'. הצעתי לה שאעזור לה לפתוח תיק גירושין בבית המשפט, והיא לא הבינה למה גירושין הם הפתרון היחיד. חשתי חוסר אונים, כי לא היה לי איך לעזור לה'. מוטרדת, החליטה קוורטין לחקור את הנושא לעומק וכתבה עבודת דוקטורט בנושא. כעת היא מוציאה לאור ספר, 'כלואות' שמו (יועצת מקצועית: יעל גוראון), שמיועד הן לציבור הרחב הן לנשות מקצוע (להשיג באתר הוצאת גמא ובחנויות הספרים).

סימנים שאי-אפשר להסתיר במייק-אפ

קוורטין (40), נשואה ואם לארבעה ילדים, נולדה ברוסיה לזוג שהיה מסורב עלייה במשך עשור. כשהייתה בת שש עלתה המשפחה ארצה. היא גדלה בירושלים והתרוצצה בין חוגי התעמלות קרקע, טניס, סטפס ובלט, כמיטב המסורת הסובייטית, ובנגרות הפכה למדריכת התעמלות קרקע. כשהדריכה במחנה קיץ של הסוכנות היהודית בארצות-הברית הכירה את מרטין, שעלה לארץ והפך לבן זוגה. כמי שמגיל עשר כבר ידעה שתהיה עורכת דין ("תמיד חיפשתי צדק ושיוויון") היא למדה

ד"ר אילנה קוורטין: נשים צריכות להבין שהסכמה לסקס בזוגיות לא מספיקה: צריך לדבר על רצון, וגבר צריך לוודא שאשתו מעוניינת. אחת המרואיינות אמרה לי, 'רגע, את אומרת לי שבעצם חוויית אונס 300 פעמים בשנה?'

משפטים באוניברסיטה העברית, עבדה בתחום, פתחה משרד בביתה שביישוב אליאב כנגב וייצגה נשים בתהליכי גירושין ופיטורים בהיריון. בד בבד הפכה לאקטיביסטית והייתה מעורבת בחוק הלידות השקטות, נושא שנחשפה אליו בעקבות שכנה. במקביל השלימה תואר שני בניהול ויישוב סכסוך כיום באוניברסיטת בן גוריון וכתבה תזה בנושא המלחמה בין ישראל לחמאס

בעזה. בריוק באותה תקופה פגשה את ריקי, שהניעה תהליך אדיר בחייה של אילנה בלי שהתכוונה לכך. היום, אגב, מתגוררת אילנה בלוס-אנג'לס במסגרת תפקידה כמנהלת פעילות הסוכנות היהודית במערב ארצות-הברית. בעקבות דבריה המטלטלים של ריקי נרשמה אילנה לדוקטורט בחוג למגדר באוניברסיטת בר אילן, בהנחיית ד"ר אורית קמיר וד"ר רונית עירשין, במטרה לחקור את התופעה. האתגר הראשון שעמד בפניה היה מציאת נשים מתאימות לתחקיר השטח: "פרסמתי מודעות על המחקר בכל מיני פורומים, ולא קיבלתי שום פניות", נזכרת אילנה. "שאלתי את עצמי: יכול להיות שאין עוד נשים שלהן ולא נחשפות למודעות שלי? ואולי לא ניסחתי טוב את המודעות?". היא החלה לספר על המחקר שלה בכל מקום: בארוחת השבת, בעבודה ואפילו בנסיעה ברכבת, לזו שישבה לצדה. "ומה אני שומעת בכל מקום? 'אה, אני מכירה מישהי כזו'. לפעמים נשים אמרו לי: 'רגע, יש לי טלפון של מישהי לתת לך, אבל היא לא תדע שהיא כזאת'". בסופו של דבר שוחחה קוורטין עם עשרות נשים ("ברוך הביתה הייתי מעכלת ומתקשה להאמין שאני חיה בעולם כזה"), מתוכן ראינה 30 נשים לדוקטורט, שש מהן מספרות את סיפורן המלא בספר החדש. האתגר השני שעמד בפניה היה בחירת שם לתופעה. "חיפשתי שם שלא יכלול את המילים אלימות, כי אלימות תמיד מתחברת לאלימות פיזית,

מתוך הספר

"לפעמים הייתי ישנה, והוא היה בא אליי לשכב איתי. לא ממש עניין אותו מה קורה איתי באותו רגע. ואותו דבר אחרי הלידות. הוא היה בא אליי, אפילו חודש אחרי לידה כשעוד הייתי עם תפרים. וכל פעם אחרי לידה הלך והתקצר הזמן שהוא מחכה לפני שהוא בא לקיים יחסי מין".

רחל, אם לחמישה ילדים מצפון הארץ

"תמיד לא היה כסף לרישיון בש"בילי. התחלתי ללמוד והוא נתן לי את ההרגשה שאני בחיים לא אעבור טסט, ואחרי שני טסטים הוא אמר לי שכבר אין כסף ל'תקשיבי, אי אפשר ככה, אי אפשר לבזבז את הכסף הזה'... וראי שהוא לא רצה שאני אנהג, נהיגה זה עצמאות. הייתי קונה משהו ואומרת לו שזה עלה חמישים שקל, והוא היה מתקן אותי: 'לא, זה עלה חמישים ואחת ועשרים אגורות, אני ראי'. ואז את מבינה שיש מי שעוקב. בהתחלה את חושבת שהוא אורב להתעסק עם כסף פים ואחר כך את מבינה שזה עוד אקט של שליטה על החיים – אל תגירי לי, אני יודע בריוק כמה, למה, ואיך את מוציאה את הכסף".

נילי, אישה חרדית, אם לארבעה, התגרשה מנכר זה והצליחה לבנות זוגיות שנייה טובה

כתבת בהצעת החוק: "אדם שחש כי הוא סובל משתלטנות קיצונית בזוגיות, רשאי לפנות ללשכת הרווחה באזור מגוריו ולדרוש התערבות טיפולית לשם ביטולה".

"הכוונה שלי היא להיבן גורמים ממסדיים להושיט יד לאישה שפונה אליהם ומתארת מצב שכזה. אלה יוכלו להציע עזרה בטיפול אישי, זוגי, טיפול לילדים, סיוע במעבר לדירה אחרת, סיוע כספי או פתיחת תיק גירושין. קיים בהצעה גם סעיף הפוך, שלא ממתין לפניית הנשים: עובדי רווחה שיהיו שתלטנות קיצונית יוכלו להציע התערבות טיפולית, וזה חשוב בעיניי, כי אם נחכה ליוזמה של הנפגעות, נפספס מקרים רבים".

מהם להערבתך הסיכויים שחוק כזה יחוקק בארץ? "בגלל שהצעת החוק מבוססת על דיווחים מהשטח, יש סיכוי לא רע שהחוק יעבור. רוב הנשים שראיינתי אמרו לי, 'אם אני יכולה לעזור לנשים אחרות שעוברות את זה, תקראי לי לרגל'. אפשר להזמין אותן לכנסת שסיפרו את סיפורן. אני רוצה להאמין שחברות הכנסת יקיימו את הנושא, ואני לא אנוח עד שזה יעבור, תסמכי עליי".

גם בקרב הציבור וגם אצל מוקדן המשטרה שמ קבל את השיחות מהנשים האלה", היא מספרת. "רבות מהנשים שראיינתי פנו לעובדות סוציאליות וסיפרו להן מה הן עוברות. כשאמרו שהגבר לא מרביץ להן, אמרה העובדת הסוציאלית: 'או אני לא יכולה לעזור לך', שזה כמו לומר להן שהן לא באמת סובלות. כל אחת מהנשים שראיינתי אמרה במילותיה שהיחס שקיבלה מבעלה חמור מאלימות פיזית: 'אלה סימנים שאי-אפשר להסתיר במייק-אפ'. 'אלה מילים מרעילות, שנשארות איתך', וגם 'מכה מחלימה ועוברת, אבל ההשפלה היומיומית הופכת לחלק ממך".

כולנו מביירות את המונחים אלימות מילולית ואלימות כלכלית. מה ההבדל בין אלה ובין המונח שהיפשת?

"במצב שביקשתי לחקור ולתאר ניצבו גברים שפגעו בנשותיהם בכל תחומי החיים: הכלכלי, ההשכלתי, התעסוקתי, האישי והמיני. ברגע שגבר נוגע בכל התחומים האלה, הוא לא משאיר לאשתו מקום להתפתחות אישית, לפיתוח ביטחון עצמי. ההשפלה והביזוי הופכים לשיטתיים ויומיומיים. הבנתי שנדרש שם מקיף יותר, שיי תאר מצב מורכב יותר".

תופעה שחוצה את כל המגזרים והעדות

הפתרון לבעיית השיום הגיע ממקור לא צפוי: אישה שירעה על המחקר שאילנה עורכת הפנתה אותה לתיק גירושין שהתנהל בשנת 2016 בבית הדין הרבני בנתניה, שם סיפרה אישה שביקשה להתגרש, שבעלה שופך את תכולת התיק שלה לרצפה, דורך על כביסה נקייה, סותר את דבריה, אומר שהיא מבשלת מגעיל ומשתמש בה ביחסי מין. הדיינים קבעו, 'זה גבר שתלטן, הצלקת של המכה של מה שהוא עושה לה היא צלקת פנימית', נתנו לה גט וגרמו לו לשלם את הסכום המצוין בכתובה.

"כשהם הגרירו את הגבר הזה כשתלטן, זה היה רגע של הבנה עמוקה, כי זו שתלטנות שנכנסת לכל כך הרבה תחומי חיים – ולאורך זמן", אומרת קוורטין, שקראה לתופעה בשם שתלטנות קיצונית בזוגיות.

מקריאה בספר נדמה שתופעת השתלטנות הקיצונית בזוגיות חוצה את כל המגזרים וכל העדות.

"נכון, עשרות הנשים שפגשתי לצורך המחקר היו באופן שווה ממוצא אשכנזי ומזרחי, משכילות ולא משכילות, תרבות הערים והכפרים, עשירות וגם עניות, כך שאף אחת מאיתנו לא יכולה לגרר את התופעה ולומר 'אצלי זה לא

10

סימנים לזיהוי שתלטנות קיצונית בזוגיות

- 1 בן זוגך מנתק אותך מחברותיך וממשפחתך הגרעינית
- 2 הוא לא מרשה לך להוציא רישיון נהיגה או לנהוג
- 3 דורש ממך לבקש את רשותו לכל יציאה מהבית, גם אם זה לרופא או למכולת
- 4 מגביל את ההתפתחות שלך ומונע ממך ללמוד או לעבוד
- 5 שולט בכסף המשפחתי באופן בלעדי, קונה במקומך או מתעקש לשלם במקומך ועוקב אחר הוצאותיך הכספיות
- 6 דורש לדעת היכן את בכל רגע נתון ועוקב אחר פעולותיך במחשב או בטלפון הנייד
- 7 לא מעוניין לשמוע את דעותיך בשום נושא
- 8 מעיר על לבושך ואוסר עלייך ללבוש פריטים מסוימים
- 9 מקלל אותך ומשפיל אותך ליד אנשים
- 10 מאלץ אותך לקיים יחסי מין כשאת לא מעוניינת בכך

רבי המכר של

פשוט לקרוא בכל דרך

פרוזה תרגום ומקור

			
זרות ליהיא לפיד כתר	איך לאהוב את בתך הילה בלום כנרת זמורה דביר	גבר ננס בפרדס אשכול נבו כנרת זמורה דביר	נובל שחמט שטפן צוויג תשע נשמות

מתח

			
אמונה דרור משעני אחוזת בית, ידעות ספרים	הגבעה מעל האגם גidon ורדון כתר, עברית הוצאה לאור	חקירתון של סרון ארז יש שרדי ידעות ספרים	חדר בריחה מיגן גולדן ידעות ספרים

רומנטיקה

			
ביום שתעז לאהוב אלית סוסיצקי דבש	שחקן צמוד ניקי אש ספרות שנוגעת	נברים בעלי כבוד 4 - הסוף לפיתוי קייסלין אדל	האחים אמאטו 1 - חסר לב וינטר רנשו ונוס

עיון

			
מגלן שטפן צוויג מודן	חוכמת האדישות מארק מנסון אור עם	כשאלהים היה צעיר יוכי ברנדס כנרת זמורה דביר	ובין שארמה מועדון 5 בבוקר רובין שארמה כתר

ילדים ונוער

			
סופר גיקות הולי סמיל כנרת זמורה דביר	אמילי ממוולד ירח ל. מ. מונטגומרי ידעות ספרים	הנסיך הקטן אנטואן דה סנט-אזופר כנרת זמורה דביר	מורחוק 2 - ייעוד הפלאות ג'סיקה טאונסנד כנרת זמורה דביר

השבוע ב"עברית"

40%

הנחה

חודש
הספר העברי

ספר מודפס
בהפתעה
בכל משלוח

אלפי ספרים מודפסים באתר

על אלפי הספרים הדיגיטליים באתר

ב- 5 ₪ 50 ₪ לספר בלבד

יקרה. לפי ההערכה הסטטיסטית שלי, אצל 20% מההוגות הנשואים בארץ מתקיים מצב שבו הגבר שולט באישה".

● 20% זה המון. איך זה שאני מכירה רק אחת כזו? "זו זוגיות שנראית כמו מיליון דולר. זה יכול להיות גבר שרמנטי שכולם אוהבים, והאישה אומרת לעצמה: אם כולם חושבים שהוא מדהים, איך אני יכולה לומר שהוא שתלטן? אולי משהו אצלי לא בסדר".

● גבר שאונס את אשתו - זה לא משהו שאפשר להתלונן עליו במשטרה?

"בשנות ה-80 הוחלט שכשבעל אונס את אשתו, זה נחשב כאונס לכל דבר, אבל כאן מדובר בנשים שאומרות, 'אבל אני אשתו, אז אני זורמת איתו', או 'אני אלך איתו עכשיו כדי שיהיה לי שקט מחר בבוקר', או מבחינה תפיי-סתית הן מסכימות. נשים צריכות להבין שהסכמה לסקס בזוגיות איננה מספיקה: צריך לדבר על רצון בסקס ועל יוזמה. גבר צריך לוודא שאשתו מעוניינת בסקס. אחת המראיינות אמרה לי, 'רגע, את אומרת לי שבעצם חווייתי אונס 300 פעמים בשנה?'"

● בהמשך לשם הספר אני חייבת לשאול: האם נשים האלה באמת כלואות?

"רבות מהנשים שראיינתי אמרו שהן מרגישות חנו"

קות בכלוב של זהב, כמו ציי-פור שמפרפרת בכנפיה ולא יכולה לעוף. יש להן מפתח, אבל ההוויה השתלטנית היא משהו שכולא אותן בבית ובזוגיות, וככל שחולף הזמן, מתרחק הסיכוי שהן יזהו את מצבן ויצאו מזה".

● לאיזה קהל ביוזנת את הספר?

"ראשית, אני מקווה שה-ספר יגיע למישהי שתאמר לעצמה, 'וואו, זה הסיפור שלי', או שתיתן אותו לה-ברה טובה שחיה בזוגיות כזו. אולי מישהי תקרא ותבין שגדלה בבית כזה. מעבר לזה, אני מקווה שהספר יגיע לעובדות סוציאליות, לעורכות דין, לפסיכולוגיות ומטפלות מכל הסוגים, למחנכות בכיתות הגבוהות, שילמדו נערות מהי זוגיות בריאה לפני שהן יוצאות לעולם - וגם לגברים שתלטנים".

● למה שגבר שתלטן ירצה לקרוא את הספר?

"כשפרסמתי מאמרים בנושא, הגיעו להפתעתי תגובות מגברים שכתבו, 'לא שמתי לב שאני שואל אותה על קניות ומעיר לה על הבגדים'. כששמים לגבר מראה מול הפרצוף, יש סיכוי שהוא ירצה את ההתנהגות שלו. אני רוצה לקוות שלפחות חלק מהגברים השתלטנים יקראו את הספר או לפחות ישמעו על הנושא".

● ומה שלום ריקי, אחרי עשור?

"אחרי שריקי התראיינה למחקר שלי ושמעה את עצמה מספרת לי את הסיפור שלה בקול רם, היא שאלה את עצמה, 'ממה בעצם אני מפתחתי?', והעזה לעשות שינויים בחיים. כמה זמן אחרי הריאיון היא סיפרה לי שבעלה הסכים ללכת לטיפול זוגי ובהמשך בנה עבודה מספרה בחצר הבית, כך שהיא משתלמת במקצועה, מתפתחת ומרוויחה כסף משלה".

ד"ר קוורטין: "רבות מהנשים פנו לעובדות סוציאליות וסיפרו להן מה הן עוברות. כשאמרו שהגבר לא מרביץ להן, אמרה העובדת הסוציאלית: 'אז אני לא יכולה לעזור לך', שזה כמו לומר להן שהן לא באמת סובלות"